

Reflexions polítiques, econòmiques i sanitàries al voltant d'una pandèmia. 21 de maig 2020

Discurs de **Javier Faus**, President del Cercle d'Economia

Un pacte polític per al canvi de model productiu

Amigues i amics, benvinguts al Cercle d'Economia. Us agraïm que participeu a la jornada “Reflexions polítiques, econòmiques i sanitàries al voltant d'una pandèmia” i que ara inaugurem amb aquesta sessió. Before starting, I would like to thank Vicepresident Calviño and Vicepresident Dombrovskis for accepting our invitation to speak today at this forum. It is an honor to have you here with us today, be very welcome. I will start with a statement from the Cercle, then pass on to VP Dombrovskis and then to VP Calviño. After that we will open a short Q&A session from the members of our institution.

Present incert, valors segurs

Han passat més de dos mesos des d'aquell 14 de març quan el govern va decretar l'estat d'alarma i vam començar a viure una situació global crítica. Volem reflexionar-hi. Sobre el nostre present i sobre com construir un demà millor. Però abans de parlar dels reptes, una prèvia. El primer és i ha de ser el record a tots els que ens han deixat, lamentablement també socis del Cercle, i expressar el nostre condol a tots els que heu perdut un ésser estimat a causa d'aquesta malaltia. En segon lloc, expressar el nostre reconeixement a les persones anònimes i massa vegades invisibles que han treballat per la nostra salut i per mantenir activa la nostra vida quotidiana. El seu esforç exigeix el compromís de la societat civil amb el progrés i l'equitat.

Per això el Cercle, que creu en la funció democràtica de la societat civil, en la seva força i en el seu necessari compromís, assumeix la responsabilitat d'elaborar propostes per a respondre a la crisi i construir un país més pròsper per al conjunt dels nostres conciutadans. Ho fem creient en els nostres valors fundacionals: la democràcia liberal, l'economia social de mercat i el projecte

d'unificació europea. Creiem que, actualitzats, aquests valors poden ser una guia per donar respostes a reptes que eren inimaginables fa uns mesos. Respostes que fugin de dicotomies impossibles en un moment de tanta complexitat. És fals enfrontar la salut a l'economia, la Unió Europea als estats o la gestió del dia a dia a la visió a llarg termini. Les respostes han de ser complexes, humils però pragmàtiques, madurades en la cultura del pacte.

La resposta a la pandèmia i el paper de l'Estat

L'economia necessita, per sobre de tot, confiança. Ens movem sovint per variables anímiques. Són els coneguts "animal spirits" de Keynes. La confiança, o la por a invertir i consumir són, a vegades, més rellevants que la realitat. Per tant, la primera prioritat de la política econòmica ha de ser recuperar una confiança associada a la seguretat que serem capaços de respondre als reptes sanitaris que planteja la Covid-19. Una seguretat que mai podrà ser total, però sí suficient. És en la dimensió seguretat sanitària versus confiança econòmica on hem de trobar l'equilibri. Sense pretendre la perfecció, ja que la seguretat total no existeix, i corregint en cas d'error.

El desig de reobrir l'economia com més aviat és legítim, però (i) s'ha de basar en fets i dades i (ii) ha de formar part d'una estratègia ben comunicada. Atès que el risc zero no existeix, la desescalada ha de venir acompanyada de més inversions públiques en sanitat, la quantia, sigui la que sigui, serà sempre inferior al cost real (fiscal i econòmic) de tenir tota l'activitat dràsticament reduïda. Sense confiança no hi haurà consum, inversió, turisme i per tant tampoc recuperació. Per tal de generar-la sol·licitem al govern més claredat (algunes mesures han provocat i estan provocant confusió), inversió (en aquesta fase especialment en tests i rastreig, però també inversió pensant en el sistema sanitari que necessitem) i una estratègia de confiança i predicibilitat.

La valoració de la situació és clara. Els escenaris a curt i mig termini per a l'economia espanyola són preocupants. Ho són en termes de PIB, de desocupació i d'emergència social. Davant d'aquest escenari, des del Cercle volem incidir en els següents aspectes:

En primer lloc, una acció decidida davant l'emergència social i econòmica

A curt termini, donem suport a un paper més gran, i més eficient, de l'administració en defensa del nostre teixit productiu. Defensem les mesures fiscals, laborals i d'incentius que s'estan adoptant a fi d'evitar el tancament empresarial, però demanem un esforç perquè siguin més àgils, flexibles i mantingudes durant un temps prudencial fins a la total reobertura de l'economia. Una empresa tancada implica pèrdua de llocs de treball, precarietat, desigualtat i més pobresa. Sol·licitem en aquest sentit més confiança en les empreses com a pilar del nostre sistema.

El turisme és un bon exemple. Sector sovint menystingut, però que representa el 12% del PIB, que s'ha demostrat anticíclic i que dona feina a 2,8 milions de persones. Es tracta d'una veritable fortalesa de la nostra economia. El turisme s'ha de dirigir cap a un model més sostenible, integrant més parts del territori (l'Espanya buidada, l'Espanya interior, Pirineus, etc.), però el seu valor no s'ha de posar en dubte i mereix tot el suport que li puguem oferir. Un suport que també ha d'incloure facilitar la seva transformació.

Per assolir els objectius marcats, el Cercle dona suport a una política fiscal expansiva a curt termini, sense perjudici que haurà de tornar necessàriament, en el mitjà termini, al camí de la consolidació fiscal. Sense més inversió pública no ens en sortirem, però només amb inversió pública tampoc. És doncs el moment de prioritzar i activar la col·laboració públic-privada amb unes regles de joc que funcionin per a tots dos. No estem inventant res. Pensar a llarg termini, junts, ha donat bons resultats en altres moments crítics.

I els que venen, ho seran. Aquesta crisi deixarà enrere a molts ciutadans una vegada més. Davant d'aquesta emergència social, volem ressaltar la importància d'impulsar valors de generositat que neutralitzin el risc de conflicte i de crisi social davant l'empobriment generalitzat que patirà el país. Un impuls que ha de ser públic i privat. Sense generositat, sense solidaritat, no hi ha pau social. I sense pau social no hi ha prosperitat que valgui la pena. Avui més que mai ens devem els uns als altres.

En segon lloc, una visió a mig i llarg termini: una veritable política industrial

Una debilitat pròpia del nostre país és el curt termini. Espanya necessita urgentment una estratègia a mig i llarg termini, i d'això volem parlar a partir d'ara. Una estratègia de creixement sostenible i inclusiu, que augmenti la productivitat i que elimini a llarg termini desigualtats, precarietat i desequilibris de les finances públiques. Per a això, hem d'implementar canvis en el model educatiu i productiu, que no tindran efectes immediats però que assentaran les bases del futur. El Cercle aposta decididament per la indústria (i tota la formació que porta aparellada) com un dels elements vertebradors d'un nou model econòmic.

Entenem el sector industrial en un sentit ampli, que engloba els sectors pioners però que no oblida el potencial dels tradicionals. Tot és important, i tot ha de protegir-se, per exemple, el sector de l'automòbil, però des del Cercle volem fer una crida especial a incrementar la inversió pública - privada en tres sectors:

1. Ciències de la salut: comptem amb un sistema de salut excel·lent, però hem de reforçar-lo. És imprescindible aconseguir un alt nivell de protecció de la salut pública per assolir el necessari clima de confiança social i econòmica. Per a això, s'ha d'incrementar la inversió pública en l'àmbit assistencial i donar suport a les iniciatives privades que desenvolupen productes, tractaments i tècniques terapèutiques, que seran els que, arribat el cas, ens permetran superar pandèmies o altres reptes sanitaris futurs. El Cercle aposta per recuperar sobirania industrial en productes sanitaris essencials, i en activar inversions en infraestructures clau que porten massa temps encallades.

2. Green New Deal: l'anomenada indústria verda ha de ser un dels pilars de la reindustrialització. Hem perdut anys preciosos en aquest camp, especialment a Catalunya, potser obsessionats per una híper regulació. Hem de recuperar el temps perdut amb urgència. Seguir avançant en la descarbonització, l'eficiència energètica, la mobilitat sostenible (de la mà necessàriament dels fabricants d'automòbils), l'economia circular, etc. Una agenda decidida, que passa també per agilitzar processos administratius de llicències i aprovacions, sovint colls d'ampolla del desenvolupament industrial i que poden marcar molt les diferències entre triar un territori o un altre a l'hora de realitzar una inversió.

3. Digitalització: en aquests dos mesos la rellevància del sector digital ha avançat 15 anys. Sense anar més lluny, és un sector essencial per acabar amb aquesta crisi, començant pels tests i apps de recollida de dades i rastreig. Aquest sector ja està generant oportunitats laborals a un ritme de creixement de l'30% anual, oportunitats que no estem cobrint. És el moment d'invertir en fer créixer les vocacions digitals i incrementar les competències de tots els treballadors en aquest camp. Formació, campanyes de conscienciació, més inversió en l'ecosistema digital, llei d'emprenedoria, fiscalitat eficient per atraure talent, posicionar-nos com a referents en 5G, liderar el debat sobre l'anomenat humanisme tecnològic, digitalització de les administracions públiques. Tot, de nou, urgent i necessari.

En els tres àmbits esmentats, però aplicable a tota la indústria i a tota l'economia en general, serà imprescindible augmentar els pressupostos en R + D + I. No es pot parlar de canvi de model productiu sense invertir molt més en ciència i investigació, i en el cas de la indústria, en robotització i automatització. Amb una inversió de només el 1,2% sobre el PIB, Espanya està lluny del 2% mínim recomanat per l'OCDE o del 3,1% del Japó, Alemanya o Suïssa. Cal incentivar, invertir més i invertir millor. Apostar per mecanismes de transferència tecnològica universitat - empresa i per centres tecnològics punters convertits en acceleradors d'innovació del nostre teixit productiu.

Defensem, en resum, una política industrial ambiciosa que reverteixi en un país més productiu, element imprescindible per sortir d'aquesta crisi. Les administracions poden i han d'actuar de tractor dels sectors que hem identificat. A curt termini, reforçant les mesures urgents de defensa de l'activitat ja adoptades. A mig, guiant la transformació de molts sectors cap a aquesta nova economia més digital i sostenible. I a llarg, apuntalant el nou model a través d'un veritable pacte d'Estat entre tots els actors: els partits polítics, totes les administracions públiques, les empreses, els sindicats, un pacte que també ha d'incloure el seu finançament. Perquè en el segle XXI, i davant el repte formidable que tenim per davant, cap actor per si sol podrà treure Espanya d'aquesta crisi. És hora de treballar en un major acostament polític, d'aparcar diferències i de buscar grans consensos.

Les administracions, al seu torn, han de garantir un entorn favorable, un bon sistema educatiu (eminentment públic, garantint la igualtat d'oportunitats des

de l'escola primària), previsibilitat regulatòria, regles clares de competència que evitin monopolis i oligopolis i en definitiva seguretat jurídica. I l'empresari, per la seva banda, també ha de reformar-se. Ens agradaria veure empreses més capitalitzades, més digitalitzades, de major dimensió, generadores d'ocupació menys precària, elements tots ells claus per millorar la nostra productivitat. I empreses amb propòsit. L'empresa es deu als seus "stakeholders", entre ells la comunitat, i el seu propòsit no pot ser únicament maximitzar el valor per a l'accionista. Igual que exigim llums llargues als governs, també les hi demanem a les empreses.

En tercer lloc, reforçar la Unió Europea per sortir de la crisi

Apel·lar, aprofitant l'honor de comptar en aquesta sessió amb el vicepresident de la Comissió, a més Europa. És ara o mai. És l'hora d'una política europea ambiciosa, amb una presència de la Unió que demostrï als ciutadans que aquestes institucions són també seves. La seva estratègia a curt, mitjà i llarg termini s'ha d'integrar dins de les polítiques econòmiques i industrials europees. En aquest sentit, tot el nostre suport des del Cercle a la iniciativa de crear un fons de recuperació de 500.000 milions d'euros. Un fons que ha d'apel·lar a una major construcció política, ja que en aquest cas no estem davant l'anomenat "moral hazard". Entenem que Europa no es pot seguir gestionant amb un pressupost d'únicament un 1% del PIB de la Unió. Finalment, demanem estar vigilants davant el dret comunitari de competència. Seria poc equitatiu que els països amb més marge fiscal puguin apuntalar a les seves empreses amb ajudes directes i la resta no. Estaríem canviant l'anomenat "level playing field". I, pitjor encara, que aquestes mesures fiscals estiguin condicionades a una relocalització de plantes industrials. És una distorsió del mercat interior que pot tornar a afavorir a uns pocs, creant una Europa a dues velocitats i augmentant la bretxa nord-sud.

Ja acabem. Volem enviar un missatge d'optimisme i confiança. No pretenem minimitzar l'emergència social i el patiment de molts ciutadans. Però de les crisis sorgeixen sempre oportunitats. Catalunya i Espanya tenen molts actius. Per exemple, la xarxa espanyola de telecomunicacions, una de les més completes d'Europa, i en el cas de Catalunya, ser ja pionera en sectors de futur, comptant amb un dels millors hubs digitals, sanitaris i d'investigació del sud d'Europa.

Ara, del que es tracta, és d'activar, mitjançant pactes i unitat, totes les polítiques públiques i privades per sortir d'aquesta crisi i iniciar el camí de creixement sostenible i inclusiu sota un nou contracte social, que, com hem esmentat, exigeix generositat i solidaritat. Dediquem doncs aquests propers anys totes les nostres energies, col·lectives i individuals, a fer que aquestes oportunitats es facin realitat i sortim reforçats d'aquesta crisi sanitària, social i econòmica.